

Preventie van kindermishandeling: Onderzoek naar de effecten van Parent-Child Interaction Therapy middels Virtual Reality (PCIT-VR) voor jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders

Transformatiefonds ontwikkelvoorstel

DIT ONTWIKKELVOORSTEL PAST BIJ

Alle actielijnen:

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen	...
Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien	X
Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen	X
Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zo zelfstandig mogelijk te worden	...
Actielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt	X
Actielijn 6: Investeren in vakmanschap	X

DOEL

WAAROM DRAAGT DIT DOEL BIJ AAN ONTWIKKELING
EN WAT IS RELATIE MET ACTIELIJN(EN)

Het vroegtijdig aanpakken en voorkomen van kindermishandeling door het toepassen van verschillende vormen van PCIT (reguliere PCIT, PCIT-Home en PCIT-VR) bij jonge kinderen met gedragsproblemen, waarbij de intensiteit en toepassingsvorm aangepast worden aan de behoeften en mogelijkheden van de ouder.

Projectleden, betrokken deskundigen

Dr. M.E. Abrahamse, postdoc-onderzoeker AMC/PCIT-onderzoeker
Drs. F. Coelman, gecertificeerd PCIT-trainer, klinisch psycholoog de Bascule en Spirit
Drs. P. Schrijver, Informatica Instituut, Faculteit Natuurwetenschappen, Universiteit van Amsterdam
Dr. R. Belleman, Informatica Instituut, Faculteit Natuurwetenschappen, Universiteit van Amsterdam
Prof.dr. R.J.L. Lindauer, hoogleraar Kinder- en Jeugdpsychiatrie AMC en de Bascule

---

THEORETISCHE ONDERBOUWING. Welke aanwijzingen zijn er die de veronderstelling rechtvaardigen dat dit project bijdraagt aan transformatie naar sterkere jeugdhulp, gericht op één of meer van de actielijnen van "Zorg voor de Jeugd"? Bronnen.

Inleiding

Kindermishandeling komt in Nederland veelvuldig voor. We werken hard aan verbetering, maar zijn er zeker nog niet. In elke schoolklas heeft gemiddeld één kind te maken met een vorm van kindermishandeling. Gezien de ernst van de gevolgen hiervan op de ontwikkeling van het kind en de impact voor het hele leven en de kans op intergenerationele overdracht is het noodzakelijk dat we er steeds beter in worden om kindermishandeling vroegtijdig aan te pakken en te voorkomen.

Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) is één van de weinige interventies voor jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders waarbij aangetoond is dat het risico op kindermishandeling verkleind wordt. Ondanks de bewezen effectiviteit van PCIT in het verminderen van gedragsproblemen bij kinderen en het versterken van opvoedingsvaardigheden bij ouders, blijft vroegtijdige uitval tijdens de behandeling een probleem.

Om de toegankelijkheid en het bereik van zorg voor gezinnen te vergroten is een PCIT-variant ontwikkeld als preventieve interventie bij gezinnen thuis, PCIT-Home. Uit onderzoek blijkt dat PCIT-Home verbeteringen laat zien op de gedragsproblemen van het kind, de opvoedingsbelasting van de ouders en de ouderschapsvaardigheden. Tevens was het uitvalpercentage laag (15%) ten opzichte van PCIT (40%,

depressieve moeders) en de tevredenheid van deelnemende gezinnen hoog wijzend op een goede toegankelijkheid van de interventie. Op het risico op kindermishandeling waren slechts kleine effecten gevonden, mogelijk als gevolg van een kleine onderzoeksgroep. Om de opvoedingsvaardigheden van ouders nog meer te oefenen dan slechts één keer per week gedurende de sessie, is het voorstel om PCIT-VR (Virtual Reality) te ontwikkelen en te onderzoeken op effectiviteit. In het kader van een pilot is een eerste versie van PCIT-VR als applicatie ontwikkeld, welke tijdens een kleinschalige evaluatie onder therapeuten en betrokkenen zeer positief is ontvangen. Door het gebruik van nieuwe technieken ontstaat er een beschikbaarheid van verschillende varianten van PCIT beschikbaar, waarbij beter gekeken kan worden naar de mate van intensiteit, behandelvorm en behoeften van de ouders daarbij.

Centrale vraag

Wat is de meerwaarde van Virtual Reality ten opzichte van PCIT(-Home) bij het verbeteren van de opvoedingsvaardigheden van ouders bij jonge kinderen met gedragsproblemen?

Deelvragen

1. Is PCIT-VR van meerwaarde als het gaat om de afname van gedragsproblemen bij kinderen?
2. Is PCIT-VR van meerwaarde als het gaat om de afname van de opvoedingsbelasting van ouders?
3. Is PCIT-VR van meerwaarde als het gaat om preventie van kindermishandeling?
4. Welke kinderen en ouders profiteren het meeste van PCIT, PCIT-Home en PCIT-VR?
5. Wat zijn de randvoorwaarden voor implementatie van deze PCIT-varianten in de wijk dan wel polikliniek?
6. Wat is de kosteneffectiviteit van deze PCIT-varianten?

Methode

In totaal worden 80 jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders gerandomiseerd (blind toegewezen) naar twee condities: PCIT(-Home) of PCIT(-Home) plus PCIT-VR.

Er vinden drie meetmomenten plaats: voor de start van de interventie, direct na de interventie en na een follow-up van zes maanden.

Bij deze meetmomenten worden middels vragenlijsten, interviews en observaties het volgende vastgesteld:

- mate van opvoedingsvaardigheden.
- ernst van gedragsproblemen van het kind.
- mate van de opvoedingsbelasting van ouders.
- mate van risico op kindermishandeling.

De interventies worden uitgevoerd volgens een protocol en de behandelintegriteit wordt beoordeeld aan de hand van de gemaakte video's.

Duur project

drie jaar

UIT TE VOEREN IN 1 OF MEER REGIO'S?

Het betreft hier een onderzoek naar een verder te ontwikkelen methodiek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een onderzoeksgroep die al met dit programma werkt. Het is logisch het onderzoek in de buurt van deze onderzoeksgroep uit te voeren. Dit zou kunnen plaats vinden in bijvoorbeeld twee of drie nabijgelegen regio's.

MONITORING GERICHT OP

De monitoring moet gericht zijn op aantoonbaar maken dat dit ontwikkelvoorstel daadwerkelijk tot verbetering leidt.

Stappen

1. Verder ontwikkelen van de PCIT-VR. De VR-testfase is goed gegaan.
2. Betrekken verschillende zorginstellingen waar therapeuten getraind zijn in PCIT.
3. Aanvraag medische-ethische commissie.
4. Voorbereiden onderzoek, RCT.
5. Uitvoeren onderzoek: inclusie, data-invoer en analyses.
6. Schrijven rapportage.
7. Implementatie.

Begeleidingscommissie

Er zal in de looptijd van het project een begeleidingscommissie worden samengesteld die de voortgang en de implementatie volgt. De commissie zal gaan bestaan uit: beleidsmakers van de gemeenten, cliënten (ouders) en hoogleraren (wetenschappers).

TE BETREKKEN PARTIJEN

(denk aan regio, gemeenten, zorgorganisaties, ervaringsdeskundigen, researchafdelingen, universiteit, hogeschool)

wijkteams, aanbieders van zorg aan gezinnen met ernstige vormen van opvoedingsproblemen en kindermishandeling, gemeenten/VNG, PI Research, faculteit Informatica UvA, onderzoeksafdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie AMC, kenniscentra, Veilig Thuis.

EINDPRODUCT

Op welke wijze wordt een onderbouwd en overdraagbaar product opgeleverd? Conclusie kan ook zijn dat het product niet werkzaam is, ook een overdraagbare en belangrijke conclusie

- PCIT-VR
- implementatiewijzer voor PCIT, PCIT-Home en PCIT-VR
- trainingen in de verschillende behandelvormen

Begroting

loonkosten onderzoeker: € 200.000

loonkosten begeleiding: € 75.000

ontwikkelkosten VR: € 50.000

implementatiekosten: € 50.000

materiële kosten: € 25.000

globale totale kosten € 400.000

Bronnen

Abrahamse, M. (2015). Treating young children's disruptive behavior problems. Proefschrift.

Alink, L., IJzendoorn, R. van, Bakermans, M., ... [et al.] (2011). 'Kindermishandeling in Nederland Anno 2010: de Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen'. Leiden: Casimir.

Schellingerhout, R. & Ramakers, C. (2017). Scholieronderzoek Kindermishandeling 2016. Nijmegen: ITS & Radboud Universiteit.

De Kinderombudsman (8 november 2016). *Mijn belang voorop? Ontwikkelingen in de jeugdhulp in 2016*. KOM17/2016. Opgevraagd op: <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2016.KOM017%20mijn%20belang%20voorop.pdf>

Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Toezicht Jeugd (TSD/STJ) (maart, 2017). *Het wijkteam en kwetsbare gezinnen*. Utrecht: Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Toezicht Jeugd. Opgevraagd op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/03/01/het-wijkteam-en-kwetsbare-gezinnen>

De Kinderombudsman (10 oktober 2016). Position papers rondetafelgesprek Verbetering Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling 10 oktober 2016, 10.30-15.00 uur. Opgezocht op: <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=6005f581-edb4-4cd0-9239-2b8be1276863&title=Position-Papers%3A%20Verbetering%20van%20de%20Meldcode%20Huiselijk%20geweld%20en%20Kindermishandeling.pdf>

Van Rooijen, K., Berg, T. & Bartelink, C. (2013). Wat werkt bij de aanpak van kindermishandeling? Nederlands Jeugdinstituut: Utrecht. Opgezocht op: [https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/\(311053\)-nji-dossierDownloads-WatWerkt-Kindermishandeling.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/(311053)-nji-dossierDownloads-WatWerkt-Kindermishandeling.pdf)